

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 231/2023-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Jany Laššákovéj a Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], t. č. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jurajom Gavalcom, Piešťanská 3, Trnava, proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave č. k. 6 Tos 248/2022-1278 z 29. decembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a na obhajobu podľa čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj práv podľa čl. 8 ods. 2 a 5 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje zrušiť namietané uznesenie, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol v prípravnom konaní uznesením Okresného súdu Piešťany (ďalej len „okresný súd“) č. k. 21Tp 44/2021 z 5. januára 2022 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 6 Tpo 3/2022 z 20. januára 2022 vzatý do väzby z dôvodov § 71 ods. 1 písm. a) a c) Trestného poriadku. Zároveň bolo rozhodnuté o neprijatí záruky za ďalšie správanie sťažovateľa dôveryhodnou osobou, a to jeho matkou, ako aj o nenahradení väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka.

3. Dňa 8. februára 2022 bol sťažovateľ na základe príkazu Okresnej prokuratúry Piešťany č. k. Pv 160 21/2204 prepustený z väzby pre účely jeho dodania do výkonu trestu odňatia slobody na základe rozsudku Okresného súdu Trnava č. k. 7 T 55/2014 z 30. novembra 2017.

4. Dňa 20. júna 2022 prokurátor Okresnej prokuratúry Piešťany podal na okresnom súde obžalobu na sťažovateľa pre obzvlášť závažný zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. c) a d) a ods. 2 písm. a) a c) s poukazom na § 138 písm. b) a j) Trestného zákona účinného do 30. apríla 2022.

5. Uznesením zo 17. augusta 2022 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 3 Tos 133/2022 zo 6. septembra 2022 bol sťažovateľ opätovne vzatý do väzby, ktorá mu začala plynúť okamihom jeho prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody 8. októbra 2022. Na hlavnom pojednávaní 30. novembra 2022 sťažovateľ požiadal o prepustenie z väzby, preto v súlade s ustanovením § 72 Trestného poriadku samosudkyňa určila termín výsluchu na 5. december 2022.

6. Uznesením okresného súdu č. k. 8 T 45/2022 z 5. decembra 2022 bola sťažovateľovi zamietnutá jeho žiadosť o prepustenie z väzby z 30. novembra 2022 a väzba zároveň nebola nahradená dohľadom probačného a mediačného úradníka.

7. Uznesením krajského súdu č. k. 6 Tos 248/2022-1278 z 29. decembra 2022 bola sťažnosť sťažovateľa z 28. decembra 2022 proti uvedenému uzneseniu okresného súdu zamietnutá.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti pokračuje v argumentácii, ktorú predniesol už v konaní pred všeobecnými súdmi, a namieta, že v priebehu celého doterajšieho trestného konania vrátane prípravného konania došlo k zásadnému porušeniu práva sťažovateľa na obhajobu, čo má zásadný dopad na dôvodnosť ďalšieho trvania jeho väzby. Obhajobu sťažovateľa nevykonáva obhajca, ktorý mu bol najskôr ustanovený podľa § 40 ods. 1 a neskôr podľa § 42 ods. 1 Trestného poriadku určený ako náhradný obhajca, teda [REDACTED]. Obhajca určený postupom podľa § 40 ods. 1 alebo podľa § 42 ods. 1 Trestného poriadku sa nemôže dať substitučne zastupovať iným obhajcom. Nejde totiž o obhajcu zvoleného, pri ktorom sa jeho zvolenie a aj prípadné ďalšie substitučné zastupovanie odvíja od vôle klienta ako splnomocniteľa. Výkon oprávnenia obhajovať v danom prípade vyplýva zo zákona a len zákon môže určiť ďalšieho obhajcu, pretože takýto obhajca (určený štátnou mocou) nemá už od začiatku prejavenu vôľu klienta obhajovať ho, preto môže robiť iba to, čo mu dovoľuje Trestný poriadok, teda sám vykonávať obhajobu, ak bol na to určený. Ak by sme pripustili možnosť, že náhradný alebo ustanovený obhajca sa môže dať substitučne zastúpiť iným obhajcom, ak to nie je proti vôli klienta, resp. s jeho súhlasom, tak v prípade sťažovateľa sa o jeho vôľu nikto nezaujímal, súhlas na substitučné zastupovanie nikomu nedával, hoci súdna prax súhlas v prípade zvolených obhajcov to vyžaduje (napr. uvádza rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 2Tdo 71/2015, podľa ktorého možnosť zastupovania advokáta iným advokátom (a to aj pri obhajobe v trestnom konaní) je upravená zákonom č. 586/2003 Z. z. o advokácii o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Nemožno však dopustiť, aby rozhodnutie štátu bolo v konečnom dôsledku zmarené ustanoveným alebo náhradným obhajcom tak, že sa dá zastúpiť obhajcom iným. Takto by sa mohlo stať, že na každom úkone trestného konania bude iný obhajca, čím by sme právu na obhajobu dali len formálny obsah, ako je tu zachované právo obvineného na prípravu obhajoby a jeho obhajobu vždy s iným obhajcom (čl. 47 ods. 2 a 50 ods. 3 ústavy). Záver súdu

o rovnocennom postavení obhajcu zvoleného a ustanoveného, resp. náhradného tak nemôže obstať. Odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu je nedostatočné.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Ústavnú sťažnosť sťažovateľa ústavný súd predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Ústavný súd zistil, že pokiaľ ide o namietané porušenie základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj na obhajobu podľa čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj práv podľa čl. 8 ods. 2 a 5 a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavná sťažnosť neobsahuje náležitosti ustanovené zákonom o ústavnom súde, ale i keby bola po obsahovej stránke riadne odôvodnená, bola by zjavne neopodstatnená.

11. Ústavná sťažnosť musí okrem všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania podľa § 43 zákona o ústavnom súde obsahovať označenie základných práv a slobôd, ktorých porušenie sťažovateľ tvrdí, ale najmä konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd [§123 ods. 1 písm. c) a d) citovaného zákona.] Odôvodnenie návrhu je totiž podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde zákonom ustanovenou podmienkou konania pred ústavným súdom, ak je sťažovateľ kvalifikovane zastúpený advokátom, teda osobou znalou práva. Sťažovateľ však vo svojej ústavnej sťažnosti neuvádza bližšiu argumentáciu k záverom krajského súdu vyjadreným v jeho napadnutom uznesení týkajúcich sa jeho väzby, v súvislosti s každým namietaným právom podľa ústavy, dohovoru a listiny. Sťažovateľ okrem kritiky nedania odpovede na jeho sťažnostné námietky v súvislosti s porušením jeho práva na obhajobu neuvádza ďalšie podstatné vady trestného konania, resp. v tomto prípade „konania o väzbe“ napr. k väzobným dôvodom podľa § 71 ods. 1 písm. a) a § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku či údajnej zaujatosti sudkyne okresného súdu, ktoré by mohol ústavný súd brať do úvahy pri posudzovaní jej zákonnosti a ústavnosti. Tieto skutočnosti sťažovateľ nijako nespochybňuje a ani nespomína. Nebrojí dokonca ani proti materiálnej podmienke jeho väzby, teda proti dôvodnosti podozrenia zo spáchania obzvlášť závažnej trestnej činnosti, pre ktorú je obžalovaný, a nenamieta ani prípadný vplyv dĺžky trvania trestného konania na odôvodnenosť väzby. Ústavná sťažnosť preto zjavne nespĺňa zákonom o ústavnom súde ustanovené náležitosti podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde.

12. Napriek uvedeným nedostatkom ústavnej sťažnosti k námietke porušenia čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu ústavný súd prioritne poukazuje na rozhodovaciu činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý jednoznačne vymedzil záver, že záruky normatívne objektivizované v čl. 6 dohovoru sa v „trestných“ veciach týkajú len konaní, v ktorých sa rozhoduje o „oprávnenosti“ („*bien-fondé*“) obvinenia, a nevzťahujú sa na mnohé konania súvisiace s trestným stíhaním, ktorých predmetom nie je rozhodovanie o oprávnenosti obvinenia, t. j. rozhodovanie o vine a treste. Vychádzajúc z uvedeného, režimu čl. 6 dohovoru nepodlieha (okrem iného)

rozhodovanie o väzbe (Neumeister c. Rakúsko z 26. 6. 1968 a Matznetter c. Rakúsko z 10. 11. 1969). Procesné garancie pri súdnej kontrole väzby poskytuje čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru (m. m. pozri napr. I. ÚS 103/2010, III. ÚS 195/2010, I. ÚS 696/2013, III. ÚS 202/2015, III. ÚS 277/2016, III. ÚS 622/2016, III. ÚS 799/2016, III. ÚS 714/2017, III. ÚS 118/2018, II. ÚS 48/2021, II. ÚS 123/2021, III. ÚS 194/2021). V rámci konania o väzbe preto nemôže dôjsť k porušeniu čl. 6 dohovoru, keďže túto oblasť ochrany práv upravuje čl. 5 dohovoru (m. m. pozri napr. I. ÚS 200/06, III. ÚS 277/07, III. ÚS 622/2016, III. ÚS 799/2016, III. ÚS 714/2017, II. ÚS 123/2021, III. ÚS 194/2021).

13. Obdobne aj podľa judikatúry ústavného súdu konania všeobecných súdov, ktorým sa rozhoduje o väzby, nie sú konaniami o trestnom obvinení samotnom (konaniami vo veci samej týkajúce sa viny obvinenej osoby) a ani konaniami o právach alebo záväzkoch občianskoprávneho charakteru, na ktoré sa vzťahuje čl. 6 ods. 1 dohovoru. V rámci konania o väzbe preto nemôže dôjsť k porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy (a s ohľadom na identitu ani čl. 36 ods. 1 listiny) a čl. 6 ods. 1 dohovoru, keďže túto oblasť ochrany práv upravuje vo svojich ustanoveniach čl. 17 ústavy (resp. čl. 8 listiny), ako aj čl. 5 dohovoru (m. m. pozri napr. I. ÚS 200/06, III. ÚS 277/07, III. ÚS 622/2016, III. ÚS 799/2016, III. ÚS 714/2017, II. ÚS 123/2021, II. ÚS 374/2021, III. ÚS 194/2021, III. ÚS 581/2021, III. ÚS 686/2021). Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd o odmietnutí ústavnej sťažnosti v tejto časti aj z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre neaplikovateľnosť predmetných ustanovení čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (obdobne napr. III. ÚS 194/2021, III. ÚS 79/2022).

14. Z pripojených listín ústavný súd zistil, že v konaní vo veci sťažovateľa ustanovený náhradný obhajca sťažovateľa advokát [REDAKOVANÉ] sa dal zastúpiť na základe substitučnej plnej moci pri vyšetrovacích úkonoch pred vyšetrovateľom advokátkou (rovnocenné zastúpenie, pozn.) [REDAKOVANÉ] 8. októbra 2021, 19. januára 2022, 1. februára 2022 pri výsluchu svedka, 21. januára 2022 a 29. apríla 2022 pri výsluchu obvineného [REDAKOVANÉ]. Zo zápisnice z hlavného pojednávania konaného pred samosudkyňou okresného súdu 15. novembra 2022 za prítomnosti obžalovaného [REDAKOVANÉ] vyplýva, že sa ho nezúčastnil obhajca obžalovaného JUDr. Juraj Gavalec. Náhradný obhajca obžalovaného sa opäť dal zastúpiť advokátkou [REDAKOVANÉ], s ktorou pred otvorením pojednávania obžalovaný so súhlasom súdu uskutočnil krátku poradu.

15. Krajský súd sa vo vzťahu k porušeniu práva na obhajobu obžalovaného vyjadril v bodoch 26 a 27 napadnutého uznesenia takto:

«26. Krajský súd za nedôvodné považuje aj námietky zvoleného obhajcu vo vzťahu k zastúpeniu ustanoveného obhajcu iným obhajcom. Predovšetkým je potrebné poznamenať, že Trestný poriadok neupravuje zastúpenie obhajcu iným obhajcom, ale len advokátskym koncipientom, a to v ustanovení § 36 ods. 2. Pri zastúpení obhajcu iným obhajcom je preto potrebné aplikovať ustanovenia zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, pričom podľa § 16 ods. 1 posledne citovaného zákona advokát sa v rámci svojho poverenia môže dať zastúpiť iným advokátom. Argumentácia zvoleného obhajcu podľa ktorej má také právo len obhajca, ktorého si obvinený resp. obžalovaný zvolil preto nemá oporu v platnom právnom poriadku a niet ani žiadneho rozumného dôvodu, prečo by sa zvolený obhajca mohol dať zastúpiť pri úkonoch trestného konania iným advokátom a ustanovený obhajca už nie. Postavenie zvoleného

a ustanoveného obhajcu je totiž rovnocenné, hoci obhajca ustanovený podľa 42 ods. 1 Trestného poriadku (t. j. náhradný obhajca) môže svoje práva a povinnosti na hlavnom pojednávaní a verejnom zasadnutí vykonávať iba v prípade neúčasti zvoleného obhajcu alebo ustanoveného obhajcu.

27. Pokiaľ ide o úvahy zvoleného obhajcu (ale aj samotného obžalovaného) o tom, že ho pri úkonoch trestného konania zastúpil advokát, ktorý substitučne zastupoval ustanoveného obhajcu, a to v rozpore s jeho vôľou, tieto krajský súd považuje za účelové, pretože z pripojeného spisu okresného súdu nevyplývalo, že by obžalovaný s takým zastúpením v tom ktorom prípade nesúhlasil. Obhajobe možno dať za pravdu v tom, že sa javí byť vhodnejšie sa obžalovaného na súhlas s takým zastúpením opýtať, na strane druhej však ale krajský súd poznamenáva, že to nie je nevyhnutné, pretože je to predovšetkým sám obvinený, resp. obžalovaný, ktorý by taký (prípadný) nesúhlas mal prejavíť, čo sa však v prejednávacom prípade nestalo. Krajský súd zároveň dopĺňa, že nejde o „bránenie sa obvineného“ v rámci trestného konania akýmkoľvek spôsobom, teda mlčaním, pretože takéto bránenie sa mlčaním možno vzťahovať len na výpoveď obvineného, resp. obžalovaného, ktorý nie je povinný vypovedať. Krajský súd ďalej poznamenáva, že prejavenie súhlasu, resp. nesúhlasu so substitučným zastúpením ustanoveného obhajcu iným advokátom nie je právnym úkonom, preto úvahy zvoleného obhajcu o možnej potrebe písomnej formy takého súhlasu s odkazom na analogické použitie § 39 ods. 1 Trestného poriadku nie sú namieste. Písomnú formu substitučného zastúpenia ustanoveného obhajcu iným advokátom je však potrebné zachovať pre substitučné splnomocnenie, pričom zo spisu okresného súdu vyplýva, že ustanovený obhajca písomnú formu pri splnomocnení iného advokáta pri tom ktorom úkone trestného konania dodržal.»

16. Vzhľadom na uvedené skutočnosti a úvahy, v ktorých konajúci súd odkazujúc na „zákon o advokácii“ nevzhladol dôvody nezákonnosti zastúpenia ustanoveného obhajcu iným obhajcom, sa nejavia ústavnému súdu komplexne ako ústavne neutržateľné. Tieto samy osebe nepredstavujú ľudsko-právny defekt vyžadujúci zásah ústavného súdu do rozhodnutia krajského súdu.

17. Prejav vôle sa môže urobiť konaním alebo opomenutím, môže sa stať výslovne alebo iným spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosti o tom, čo chcel účastník prejavíť. Niet pochybnosti o tom, že sťažovateľ mal možnosť prejavíť svoj nesúhlas so svojím substitučným zastupovaním (pozri bod 14), nesporne však prejavil konkludentne súhlas s týmto zastupovaním. Tým neutrpelo jeho právo „de iure“ ani „de facto“ na právnu pomoc v konaní pred súdmi a inými štátnymi orgánmi poskytnutej prostredníctvom obhajcu. Za daného stavu ústavný súd by podanú ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol vo vzťahu k čl. 17 ods. 2 a 5, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 8 ods. 2 a 5 listiny s poukazom na § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde tiež pre zjavnú neopodstatnenosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu